

Mübtelâ-yı gam

Bosnalı şairlerden Sabit, ıstırapla uzayıp giden ve bir türlü ortalığın ışımadığı gecelerle ilgili olarak şu hükme varır:

Şeb-i yeldâyı müneccimle muvakkit ne bilir, Mübtelâ-yı gama sor kim geceler kaç saat!	şeb-i yeldâ: en uzun gece. muvakkit: vakitlerle ilgili hesaplamada kullandıkları usturlap, güneş saati, rubu tahtası, kıblenüma ve saat gibi âletlerin ayar ve tamirlerini iyi bilen kişiler.
--	--

"Üzülme" der **Hz. Mevlâna** ve devam eder; "Bir yandan korku, bir yandan ümidin varsa iki kanatlı olursun, tek kanatla uçulmaz zaten. **Sopayla kilime vuranın gayesi kilimi dövmek değil, Kilimin tozunu almaktır. Allah sana sıkıntı vermekle tozunu, kirini alır.** Niye kederlenirsin? Taş taşlıktan geçemedikçe parmaklara yüzük olamaz. **Yüzük olmak dileyen taş, ezilmeyi yontulmayı göze almalıdır.**"

"Ben Hakkım" sözü Mansûr'un ağzında ışık kesildi; "Ben Allah'ım sözü Firavun'un ağzında yalan oldu-gitti.

Firavun'un yüzbinlerce mızrağını, Mûsâ'nın bir sopasıyla kırdı geçirdi.

Firavun'a yüzlerce mal-mülk verdi de o, üstünlükle, ululukla, Tanrılık dâvâsına kalkıştı.

O kötü yaratılışlı, Tanrı'ya sızlanmasın diye bütün ömrünce baş ağrısı bile görmedi.

Ona, şu dünyanın bütün saltanatını verdi de ona, dert, ağrı-sızı, gam-keder vermedi Tanrı.

Gizlice Tanrı'yı çağırmanı sağlayan dert, dünya saltanatından da daha iyidir.

Dertsiz dua, soğukluktur; dertliyen dua etmekse gönülden kopar.

- **Acıdaki Hikmet (e-posta)**

Verdiğin acılar için sana şükürler olsun Allah'ım.

'-Gün gelecek Allah'a bana yaşattığı bu sıkıntılar için şükredeceğimi biliyorum' demişti bir arkadaşım. Belki de hayatının en zor günlerini yaşıyordu. **Zorlukların insana ne kadar büyük dersler verdiğini** uzun uzun konuşmuştuk. Bir acının öğrettiğini bin kahkahanın öğretemeyeceği üzerine birçok örnek vermiştik o konuşmamızda.

Aradan iki yıla yakın bir zaman geçince arkadaşımın haklı çıktığını gördük. O günlerin acı görünen olaylarının, kendisine ne kadar büyük kapılar açtığını gördükçe 'Verdiğin acılar için sana şükürler olsun Allah'ım!' demeye başladı.

Gündüzleri fırsat buldukça bir araya geldiğimiz arkadaşıma o günlerde aşağıdaki hikayeyi yollamıştım.

Yaşlı kadın, bir antika dükkanından aldığı yüzyıllık fincanı özenle salon vitrinine yerleştirdi. **Fincanın biçimi, üzerindeki işlemler, renkler onun bir sanat eseri olduğunu söylüyordu.** Ödediği fiyatı hatırladı; hayır, hiç de pahalıya almamıştı.

Hayranlıkla fincanı seyretmeye devam etti. Derken, birden fincan dile geldi ve kadına şöyle dedi;

'-Bana hayranlıkla baktığının farkındayım. Ama bilmelisin ki, ben hep böyle değildim Yaşadığım sıkıntılar beni bu hale getirdi.' Kadın şimdi hayret içindeydi. Önündeki kahve fincanı konuşuyordu! Kekeleyerek:

'-Nasil? Anlayamadım?' diyebildi yaşlı kadın.

'-Demek istiyorum ki, **ben bir zamanlar çamurdan ibarettim ve bir sanatkâr geldi. Beni eline aldı, ezdi, dövdü, yoğurdu.** Çektiğim sıkıntılara dayanamayıp:

'-Yeter! Lütfen dur artık!' diye bağırarak zorunda kaldım. Ama usta sadece gülümsedi ve;

'-Daha değil!' diye cevapladı beni. **Sonra beni alıp bir tahtanın üzerine koydu. Burada döndüm, döndüm, döndüm.** Döndükçe başım da döndü. Sonunda yine haykırdım:

'-Lütfen beni bu şeyin üzerinden kurtar. Artık dönmek istemiyorum!' Ama usta bana bakıp gülümsüyordu:

'-Henüz değil!' Derken **beni aldı ve fırına koydu**. Kapıyı kapayıp ısıyı arttırdı. Onu şimdi fırının penceresinden görebiliyordum. Fırın gitgide ısınıyordu. Aklımdan şöyle geçiyordu:

'-Beni yakarak öldürecek' Fırının duvarlarına vurmaya başladım. Bir taraftan da bağıryordum:

'-Usta usta! Lütfen izin ver buradan çıkayım!' Pencereden onun yüzünü görebiliyordum. Hala gülümsüyor ve

'-Daha değil!' diyordu. Bir saat kadar sonra, fırını açtı ve beni çıkardı. Şimdi rahat nefes alabiliyordum, fırının yakıcı sıcaklığından kurtulmuştum. Beni masanın üstüne koydu ve biraz boyayla bir fırça getirdi. **Boyalı fırçayla bana hafif hafif dokunmaya başladı**. Fırça her tarafımda geziniyor ve bu arada ben gıdıklanıyordum.

'-Lütfen usta! Yapma, gıdıklanıyorum! ' dedim. Onun cevabı ise aynıydı:

'-Henüz değil!' Sonra beni nazikçe tutup yine fırına doğru yürümeye başladı. Korkudan ölecektim.

'-Hayır! Beni yine fırına sokma, lütfen!' diye bağırdım. **Fırını açıp beni içeri iteleyip kapağı kapattı. Isıyı bir öncekinin iki katına çıkardı**.

'-Bu sefer beni gerçekten yakıp kavuracak!' diye düşündüm. Pencereden bakıp ona yine yalvardım, ama o yine

'-Daha değil!' diyordu. Ancak bu defa ustanın yanaklarından bir damla gözyaşının yuvarlandığını gördüm. Tam son nefesimi vermek üzere olduğumu düşünüyordum ki, kapak açıldı ve ustanın nazik eli beni çekip dışarı çıkardı. Derin bir nefes aldım, hasret kaldığım serinliğe kavuşmuştum. Beni yüksekçe bir rafa koydu ve usta şöyle dedi:

'-Şimdi tam istediğim gibi oldun. Kendine bir bakmak ister misin?' Ona

'-Evet' dedim. Bir ayna getirip önüme koydu. Gördüğüme inanamıyordum. Aynaya tekrar tekrar baktım ve

'-Bu ben değilim. Ben sadece bir çamur parçasıydım.'

'-Evet bu sensin!' dedi usta. '**Senin acı ve sıkıntı diye gördüğün şeyler sayesinde böyle mükemmel bir fincan haline geldin**. Eğer seni bir çamur parçası iken üzerinde çalışmasaydım, kuruyup gidecektin. Döner tezgahın üstüne koymasaydım, ufalanıp toz olacaktın. Sıcak fırına sokmasaydım, çatlayacaktın. Boyamasaydım, hayatında renk olmayacaktı. Ama sana asıl güç ve kuvveti veren ikinci fırın oldu. Şimdi arzu ettiğim her şey var üzerinde.'

Ve ben kahve fincanı, şu sözlerin ağzımdan çıktığını hayretle fark ettim:

'-Ustam! Sana güvenmediğim için beni affet! 'Bana zarar vereceğini düşündüm. Beni benden fazla sevip iyilik yapacağını fark edemedim. Bakışım kısıydı, ama şimdi beni harika bir sanat eseri yaptığını görüyorum. **Benim sıkıntı ve acı diye gördüğüm şeyleri bana verdiğin için teşekkür ederim...** Teşekkür ederim.'

Usta fincanı, Yaratıcı insanı şekillendirir. Yeter ki acı da ki hikmeti görelim. Kahrın da hoş, lûtfun da hoş demesini bir öğrenebilirsek...

***

- **Hastalar Risalesi** (*Bediüzzaman Said Nursî*)

“O kimseler ki, başlarına bir musibet geldiğinde ‘Biz Allah’ın kullarıyız; dönüşümüz de ancak Onadır’ derler.” (*Bakara, 2/156*)

“Beni yediren ve içiren Odur. Hastalandığımda bana şifa veren de Odur.” (*Şuarâ, 26/79-80*)

Aşağıda, nev-i beşerin on kısmından bir kısmını teşkil eden musibetzedede (belaya uğramış) ve hastalara hakikî bir teselli ve nâfi (faydalı) bir merhem olabilecek Yirmi Beş Devâyı icmâlen (özetle) beyan ediyoruz.

BİRİNCİ DEVÂ

Ey biçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil, belki bir nevi dermandır. Çünkü ömür bir sermayedir, gidiyor. Meyvesi bulunmazsa zayı olur. Hem rahat ve

gafletle olsa, pek çabuk gidiyor. Hastalık, senin o sermayeni büyük kârlarla meyvedar ediyor. Hem ömrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, tutuyor, uzun ediyor-tâ meyveleri verdikten sonra bırakıp gitsin. İşte, ömrün hastalıkla uzun olmasına işareten bu darbimesel (atasözü) dillerde dstandır ki, **“Musibet zamanı çok uzundur; safâ zamanı pek kısa oluyor.”**

İKİNCİ DEVÂ

Ey sabırsız hasta! Sabret, belki şükret. Senin bu hastalığın, ömür dakikalarını birer saat ibadet hükmüne getirebilir. Çünkü **ibadet iki kısımdır. Biri müsbet ibadettir ki, namaz, niyaz gibi malûm ibadetlerdir. Diğer menfi ibadetlerdir ki, hastalıklar, musibetler vasıtasıyla musibettede aczini, zaafını hisseder, Hâlık-ı Rahîmine iltica eder, yalvarır. Hâlis, riyâsız, mânevî bir ibadete mazhar olur** (kavuşur).

Evet, hastalıkla geçen bir ömür, Allah’tan şekvâ (şikayet) etmemek şartıyla, mü’min için ibadet sayıldığına sahih (doğru) rivayetler vardır. Hattâ **bazı sâbir (sabreden) ve şâkir (şükreden) hastaların bir dakikalık hastalığı, bir saat ibadet hükmüne geçtiği** ve bazı kâmillerin (olgun insanlar) bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiği, sahih rivayetler ve sadık keşfiyat (keşifler) ile sabittir.

ÜÇÜNCÜ DEVÂ

Ey tahammülsüz hasta! İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen (sürekli) gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zeval (yok olma) ve firakta (ayrılıktaki) yuvarlanması şahittir. Hem insan, zîhayatın (hayat sahibi) en mükemmeli, en yükseği ve cihazatça (donanımca) en zengini, belki zîhayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belâları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nisbeten en ednâ (aşağı) bir derecede, ancak kederli, meşakkatli (sıkıntılı) bir hayat geçiriyor. Demek **insan bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safâ ile ömür geçirmek için gelmemiştir**. Belki azîm (büyük) bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret ile, **ebedî, daimî bir hayatın saadetine çalışmak için gelmiştir**. Onun eline verilen sermaye de ömürdür.

Eğer hastalık olmazsa, **sihhat ve âfiyet gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, âhireti unutturur**. Kabri ve ölümü hatırına getirmek istemiyor. Sermaye-i ömrünü bâd-ı heva (nefis rüzgarı) boş yere sarf ettiriyor. **Hastalık ise, birden gözünü açtırır. Vücuduna ve cesedine der ki: “Lâyemut (ölümsüz) değilsin, başiboş değilsin, bir vazifen var. Gururu bırak, seni Yaratanı düşün, kabre gideceğini bil, öyle hazırlan.”** İşte hastalık bu nokta-i nazardan (bakış açısından) hiç aldatmaz bir nâsih (nasihatçı) ve ikaz edici (uyarıcı) bir mürşiddir (yol gösterici). Ondan şekvâ değil, belki bu cihette ona teşekkür etmek, eğer fazla ağır gelse sabır istemek gerektir.

DÖRDÜNCÜ DEVÂ

Ey şekvâcı (şikayetçi) hasta! Senin hakkın şekvâ değil, şükürdür, sabırdır. Çünkü **senin vücudun ve âzâ ve cihazatın, senin mülkün değildir**. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek başkasının mülküdür. **Onların mâliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder**.

Sâni-i Zülcelâl (Celal ve yücelik sahibi sanatkar Allah) sana, ey hasta, göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla murassâ olarak giydirdiği cisim gömleğini, Esmâ-i Hüsnâsının (güzel isimlerinin) nakışlarını göstermek için, çok hâlât (haller) içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen **açlıkla onun Rezzâk (rızk veren) ismini tanıdığın gibi, Şâfi (şifa veren) ismini de hastalığında bil**. Elemler (acılar), musibetler bir kısım esmâsının ahkâmını (isimlerinin hükümlerini) gösterdikleri için, onlarda hikmetten lem’alar (parıltılar) ve rahmetten şuâlar (ışıklar) bulunuyor.

BEŞİNCİ DEVÂ

Ey maraza (hastalığa) müptelâ (bulaşmış) hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatim gelmiştir ki, hastalık bazılara bir ihsan-ı İlâhîdir, bir hediye-i Rahmânîdir. Bazı genç zatlar hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştiler. Dikkat ettim ki: **Hangi hastalıklı genci gördüm; sair (diğer) gençlere nisbeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok**. Gaflet içindeki hayvânî hevesattan (isteklerden) bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dahilindeki hastalıklarının bir ihsan-ı İlâhî (ilahi ikram) olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki:

“Hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki, dua edeyim. **Hastalık seni tam uyandırınca kadar sabra çalış**. Ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra, Hâlık-ı Rahîm inşaallah sana şifa verir.”

Hem derdim: “Senin bir kısım emsalin (yaşdaşın) sihhat belâsıyla gaflete düşüp, namazı terk edip, kabri düşünmeyip, **Allah’ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviye zâhirî (dış görüntüsü) keyfiyle hadsiz bir hayat-ı ebediyesini (sonsuz bir ebedi hayatını) sarsar, zedeler, belki de harap eder**. Sen hastalık gözüyle, herhalde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî

menzilleri (ahiret duraklarını) görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek senin için hastalık bir sıhhattir; bir kısım emsalindeki sıhhat bir hastalıktır.”

ALTINCI DEVÂ

Ey elemden teşekkî (şikayet) eden hasta! Geçmiş ömrünü düşün ve o ömürde geçmiş lezzetli safâ günleri ve belâ ve elemli vakitlerini tahattur et (hatırla). Herhalde ya oh, ya ah diyeceksin.

Dikkat et, sana “Oh, elhamdü lillâh, şükür” dediren, senin başından geçmiş elemeler, musibetlerin düşünmesi, bir mânevî lezzeti deşiyor ki, senin kalbin şükreder. Çünkü **elemin zevâli (yok olması) lezzettir.**

Sana “Vâ esefâ, vâ hasretâ!” (Çok yazık, eyvahlar olsun) dedirten, eski zamanda geçirdiğin lezzetli ve safâlı o hallerdir ki, zevalleriyle (yok olmalarıyla) senin ruhunda daimî bir elem irsiyet (miras) bırakıp, ne vakit düşünsen o elem yine deşiliyor, esef ve hasret akıtıyor.

Madem bir günlük gayr-ı meşru (uygunsuz) lezzet bazan bir sene mânevî elem çektiriyor. Ve muvakkat (geçici) bir günlük **hastalıkla gelen elem, çok günler mânevî lezzet, sevapla beraber, zevâlindeki (yokluğundaki) halâs ve kurtulmaktan gelen mânevî lezzet vardır.** “Bu da geçer, yâ Hû” de, şekvâ (şikayet) yerine şükret.

Ey dünya zevkini düşünp hastalıktan ıztırap çeken kardeşim! Bu dünya eğer daimî olsaydı ve yolumuzda ölüm olmasaydı ve fîrak ve zevâlin (ayrılık ve yokluğun) rüzgârları esmeseydi, ben de seninle beraber senin haline acıyacaktım. Fakat **madem dünya birgün bize “Haydi, dışarı” diyecek,** o bizi dışarı kovmadan, biz bu hastalıklar ikazatıyla (ikazlarıyla) şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. **O bizi terk etmeden, kalben onu terke çalışmalıyız.**

Evet, hastalık bu mânâyı bize ihtar edip der ki: “Senin vücudun taştan, demirden değildir. Gururu bırak, **aczinı anla. Mâlikini (sahibini) tanı, vazifeni bil, dünyaya niçin geldiğini öğren.**”

Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor. Hususan meşru (uygun) olmazsa, hem devamsız, hem elemli, hem günahlı oluyor. O zevki kaybettiğinden hastalık bahanesiyle ağlama; bilâkis hastalıktaki mânevî ibadet ve uhrevî sevap cihetini düşün, zevk almaya çalış.

YEDİNCİ DEVÂ

Ey sıhhatinin lezzetini kaybeden hasta! Senin hastalığın sıhhatteki nimet-i İlahiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilâkis tattırıyor, ziyadeleştiriyor (arttırıyor). Çünkü birşey devam etse tesirini kaybeder. Yani, “**Herşey zıddıyla bilinir.**” Meselâ, **karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet (ısı) anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa yemek lezzet vermez.** İllet (hastalık) olmazsa âfiyet zevksizdir. Maraz (hastalık) olmazsa sıhhat lezzetsizdir.

Madem Fâtır-ı Hakîm (hikmet sahibi Yaratıcı) insana her çeşit ihsanını ihsas etmek (hissettirmek) ve her bir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevk etmek istediğini, şu kâinatta çeşit çeşit, hadsiz envâ-ı nimeti (sonsuz çeşitli nimetleri) tadacak, tanıyacak derecede, gayet çok cihazatla insanı teçhiz etmesi (donatması) gösteriyor ki, elbette **sıhhat ve âfiyeti verdiği gibi, hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir.** Senden soruyorum: “Bu hastalık senin başında veya elinde veya midende olmasaydı, sen başın, elin, midenin sıhhatindeki lezzetli, zevkli nimet-i İlahiyeyi hissedip şükreder miydin?” Elbette şükür değil, belki düşünmeyecektin; şuursuz, o sıhhati gaflete, belki sefahete (eğlenceye) sarf ederdin.

SEKİZİNCİ DEVÂ

Ey âhiretini düşünen hasta! Hastalık, sabun gibi, günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar keffâretü’z-zünub (günahların keffareti) olduğu hadis-i sahihle sabittir. “Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer; **imanlı bir hastanın titremesi de öyle günahları silker.**” (Buharî, Müslim)

Günahlar, hayat-ı ebediyede (sonsuz hayatta) daimî hastalıklardır; bu hayat-ı dünyeviyede dahi kalb, vicdan, ruh için mânevî hastalıklardır. Sen eğer sabredip şekvâ (şikayet) etmezsen, şu muvakkat (geçici) bir hastalıkla daimî pek çok hastalıklardan kurtuluyorsun. Eğer günahları düşünmüyorsan, yahut âhireti bilmiyorsan veya Allah’ı tanımıyorsan, sende öyle dehşetli bir hastalık var ki, milyon defa sendeki bu küçük hastalıktan daha büyüktür; ondan feryad et. Çünkü, bütün dünyanın mevcudatıyla (varlıklarıyla) kalbin, ruhun ve nefsin alâkadardır (ilgilidir).

İşte en evvel, hadsiz (sonsuz) yaralı ve hastalıklı bu büyük mânevî vücudun hadsiz hastalıklarına kat’î ilâç ve kat’î şifa verici bir tiryak (ilaç) olan **iman ilâcını aramak ve itikadını (inancını) düzeltmek** gerektir ki, o ilâcı bulmakta en kısa yol, bu maddî hastalığın yırttığı gaflet perdesinin altında sana gösterdiği **aczin ve zaafın penceresiyle, bir Kadîr-i Zülcelâlin (Büyük ve her şeye gücü yeten Allah’ın) kudretini ve rahmetini tanımaktır.**

Evet, **Allah'ı tanımayanın, dünya dolusu belâ başında vardır. Allah'ı tanıyanın dünyası nurla ve mânevî sürurla doludur**; derecesine göre, iman kuvvetiyle hisseder. Bu imandan gelen mânevî sürur (neşe) ve şifa ve lezzet altında, cüz'î (küçük) maddî hastalıkların elemi (acısı) erir, ezilir.

DOKUZUNCU DEVÂ

Ey Hâlıkını (Yaraticısını) tanıyan hasta! Hastalıklardaki elem ve tevahhuş (korku) ise, hastalık bazan ölüme vesile olduğu cihetindedir. Ölüm, nazar-ı gaflet ve zâhirî cihetinde (dışardan, manasını anlamadan baktığında) dehşetli olduğundan, ona vesile olabilen hastalıklar korkutuyor, telâş veriyor.

Evvelâ (Birinci olarak): **Bil ve kat'î (kesin) iman et ki, ecel mukadderdir (ölüm vakti belirlenmiştir), tagayyür etmez (değişmez)**. Çok ağır hastaların başında ağlayanlar ve sıhhatleri yerinde olanlar ölmüşler, o ağır hastalar şifa bulup yaşamışlar.

Saniyen (ikinci olarak): Ölüm, sureten görüldüğü gibi dehşetli değil. **Ehl-i iman için ölüm, vazife-i hayat külfetinden bir terhistir**. Hem dünya meydanındaki imtihanında, talim ve talimat olan **ubudiyetten (kulluktan) bir paydostur**. **Hem öteki âleme gitmiş yüzde doksan dokuz ahbap ve akrabasına kavuşmak için bir vesiledir**. **Hem hakikî vatanına ve ebedî makam-ı saadetine girmeye bir vasıtaadır**. **Hem zindan-ı dünyadan, bostan-ı cinâna (cennet bahçelerine) bir davettir**.

Hem ehlullahın (Allah dostlarının) bir kısmının ölümden korkmaları, ölümün dehşetinden değildir. Belki daha fazla hayır kazanacağım diye, vazife-i hayatın idamesinden (sürdürülmesinden) kazanacakları hayrat (hayırlar) içindir.

ONUNCU DEVÂ

Ey lüzumsuz merak eden hasta! Sen hastalığın ağırlığından merak ediyorsun. O merakın senin hastalığını ağırlaştırır. Hastalığın hafifleşmesini istersen, merak etmemeye çalış. Yani, **hastalığın faydalarını, sevabını ve çabuk geçeceğini düşün**, merakı kaldır, hastalığın kökünü kes.

Evet, **merak (kuruntu) hastalığı ikileştirir**. **Maddî hastalığın altında, merak ile mânevî bir hastalığı kalbine verir; maddî hastalık ona dayanır, devam eder**. Eğer teslimiyetle, rıza ile, **hastalığın hikmetini düşünmekle o merak gitse, o maddî hastalığın mühim bir kökü kesilir, hafifleşir, kısmen gider**. Merak kesilmesiyle, o hastalığın onda dokuzu gider.

Merak, hastalığı ziyade ettiği gibi, hikmet-i İlâhiyeyi itham (suçlama) ve rahmet-i İlâhiyeyi tenkit (eleştirme) ve Hâlık-ı Rahîminden şekvâ (şikayet) hükmünde olduğu için, aksi maksadıyla tokat yer, hastalığını ziyadeleştirir (artırır).

Evet, nasıl ki şükür nimeti ziyadeleştirir; öyle de, şekvâ-şikayet, hastalığı, musibeti tezyid eder (artırır). Hem **merakın kendisi de bir hastalıktır**. Onun ilâcı, hastalığın hikmetini bilmektir. Madem hikmetini, faydasını bildin; o merhemi meraka sür, kurtul. Ah yerine oh de; **“Elhamdü lillâhi alâ külli hal”-her halimiz için Allah'a hamd olsun**- şöyle.

ON BİRİNCİ DEVÂ

Ey sabırsız hasta kardeş! Bugünden evvel bütün hastalık zamanının maddîsi gitmekle elemi de beraber gitmiş, kendindeki sevabı ve zevâlindeki lezzet kalmış. Bugünden, belki bu saatten sonraki zamanda hastalık yok; elbette yoktan elem yok. Elem (acı) olmazsa teessür (üzüntü) olamaz. Sen yanlış bir surette tevehhüm ettiğin (kuruntu duyduğun) için sabırsızlık geliyor. **Gelecek günler daha gelmemişler. Onları şimdiden düşünüp, yok bir günde, yok olan bir hastalıktan, yok olan bir elemden tevehhüm (kuruntu) ile düşünüp müteallim olmak (acı çekmek), sabırsızlık göstermek, divanelik (delilik) değil de nedir?**

Madem bu saatten evvelki hastalık zamanları ise sürur (neşe) veriyor. Ve madem, yine bu saatten sonraki zaman mâdum (yok), hastalık mâdum (yok), elem mâdumdur (yoktur). Sen, Cenâb-ı Hakkın sana verdiği bütün sabır kuvvetini böyle sağa sola dağıtma, **“Yâ Sabûr” de, dayan**.

ON İKİNCİ DEVÂ

Ey hastalık sebebiyle ibadet ve evrâdından (virdler-zikirler) mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessür eden hasta! Bil ki, hadisçe sabittir ki, **“Müttakî (günahattan çekinen) bir mü'min, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virdinin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır.”** (Buhari). Farzı mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle, o ağır hastalık zamanında sair (diğer) sünnetlerin yerini, hem hâlis (samimi) bir surette, hastalık tutar.

Hem **hastalık, insandaki aczini, zaafını ihsas eder (hissettirir)**. O aczin lisaniyle ve zaafın diliyle, hâlen ve kâlen (davranış ve sözle) bir dua ettirir. **Cenâb-ı Hak insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz (sonsuz) bir zaaf vermiş, tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlâhiyeye (Allah'ın huzuruna) iltica edip (yönelip) niyaz etsin, dua etsin**.

“**De ki: Duanız olmasa, Rabbim katında ne ehemmiyetiniz-öneminiz var?**” (*Furkan, 25/77*).
Âyetin sırrıyla, insanın hikmet-i hilkati (yaratılış hikmeti) ve sebep-i kıymeti olan samimî dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan (bakış açısından) şekvâ (şikayet) değil, Allah’a şükretmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, âfiyeti kesb etmekle (kazanmakla) kapamamak gerektir.

ON ÜÇÜNCÜ DEVÂ

Ey hastalıktan şekvâ (şikayet) eden biçare (zavallı) adam! Hastalık bazılara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymetli bir hediye-i İlâhiyedir.

Madem ecel vakti muayyen (belli) değil; Cenâb-ı Hak, insanı ye’s-i mutlak (mutlak bir ümitsizlik) ve gaflet-i mutlakı kurtarmak için, havf ve recâ (koru ve ümit) ortasında ve hem dünya ve hem âhireti muhafaza etmek (korumak) noktasında tutmak için, hikmetiyle eceli gizlemiş. Madem **her vakit ecel gelebilir; eğer insanı gaflet içinde yakalasa, ebedî hayatına çok zarar verebilir. Hastalık gafleti dağıtır, âhireti düşündürür, ölümü tahattur ettirir (hatırlatır), öylece hazırlanır.**

Madem hastalıkların böyle menfaati (faydası) var. Ondan şekvâ (şikayet) değil, tevekkül (Allah’a havale), sabır ile, belki şükredip rahmet-i İlâhiyeye itimad etmektir.

ON DÖRDÜNCÜ DEVÂ

Ey gözüne perde gelen hasta! Eğer ehl-i imanın gözüne gelen perdenin altında nasıl bir nur ve mânevî bir göz olduğunu bilsen, “Yüz bin şükür Rabb-i Rahîmime” dersin.

Evet, bir mü’min, gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre, ehl-i kuburdan (kabir ehlinde) çok ziyade o âlem-i nuru temâşâ edebilir (seyredebilir). **Kabirde o körler, imanla gitmişse, o derece ehl-i kuburdan ziyade (Kabir ehlinde daha çok) görür.** Kabrinde, derecesine göre, **Cennet bağlarını sinema gibi görüp temâşâ ederler (seyrederler).**

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altında iken göklerin üstündeki Cenneti görecek ve seyredecek bir gözü, bu gözündeki perde altında, şükürle, sabırla bulabilirsin. **İşte o perdeyi senin gözünden kaldıracak, o gözle seni baktıracak göz hekimi, Kur’ân-ı Hakîmdir.**

ON BEŞİNCİ DEVÂ

Ey âh ü enîn eden (ah edip inleyen) hasta! Hastalığın suretine bakıp ah eyleme; mânâsına bak, oh de. Eğer hastalığın mânâsı güzel birşey olmasaydı, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibâdına (kullarına) hastalıkları vermezdi. Halbuki, “**En çok musibet (bela) ve meşakkate giriftar olanlar (sıkıntıya uğrayanlar), insanların en iyisi, en kâmilleridir (olgunlarıdır).**” (*Buharî, Tirmizî, İbni Mâce*)

Başta Hazret-i Eyyub Aleyhisselâm, enbiyalar (peygamberler), sonra evliyalar (Allah dostları) ve sonra ehl-i salâhat (ihlas-samimiyet sahibi kullar), çektikleri hastalıklara birer ibadet-i hâlisa, birer hediye-i Rahmâniye nazarıyla bakmışlar, sabır içinde şükretmişler, Hâlık-ı Rahîmin rahmetinden gelen bir ameliyat-ı cerrahiye nev’inden görmüşler.

Sen, ey âh ü fîzâr eden (Ah edip sesli ağlayan) hasta! Bu nuranî kafiyeyle iltihak etmek (katılmak) istersen, **sabır içinde şükret.** Yoksa şekvâ (şikayet) etsen, onlar seni kafiyelelerine almayacaklar.

Evet, hastalıkların bir kısmı var ki, eğer ölümle neticelense, mânevî şehid hükmünde, şehadet gibi bir velâyet (ermişlik) derecesine sebebiyet verir. Ezcümle (özetle), **çocuk doğurmaktan gelen hastalıklar ve karın sancısıyla, gark (boğulma) ve hark (yanma) ve tâun-veba ile vefat eden şehid-i mânevî olduğu** gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, velâyet derecesini ölümle kazandırır. Hem hastalık, dünya aşkı ve alâkasını hafiflettiğinden, vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için gayet elîm ve acı olan mufarakati (ayrılığı) tahfif eder (hafifletirir), bazan da sevdirebilir.

ON ALTINCI DEVÂ

Ey sıkıntıdan şekvâ (şikayet) eden hasta! Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim ve gayet güzel olan hürmet ve merhameti telkin eder. Çünkü insanı vahşete ve merhametsizliğe sevk eden istiğnâdan (başkasına ihtiyaç duymama) kurtarıyor. Çünkü, “**Şüphesiz ki insan, kendisini ihtiyaçtan uzak görünce azgınlaşır.**” (*Alâk, 96/6-7*) sırrıyla, sıhhat ve âfiyette gelen istiğnâda bulunan bir nefis-i emmâre (kötülüğü emreden nefis), şâyân-ı hürmet (saygıdeğer) çok uhuvvetlere (kardeşliklere) karşı hürmeti hissetmez. Ve şâyân-ı merhamet (merhamete layık) ve şefkat olan musibetzedelere (belaya uğrayanlara) ve hastalıklılara merhameti duymaz.

Ne vakit hasta olsa, o hastalıkta aczini ve fakrını anlar, lâyı-ı hürmet olan ihvanlarına (kardeşlerine) ihtiram eder (saygı gösterir). **Ziyaretine gelen veya ona yardım eden mü’min kardeşlerine karşı hürmeti hisseder.** Ve şefkat-i insaniye ve en mühim bir haslet-i İslâmiye olan, **musibetzedelere karşı merhameti hisseder, onları nefisine kıyas ederek, onlara tam mânâsıyla acır, şefkat eder, elinden gelse muavenet eder (yardım eder), hiç olmazsa dua eder, hiç olmazsa şer’an (din gereği) sünnet olan keyfîni (halini) sormak için ziyaretine gider, sevap kazanır.**

ON YEDİNCİ DEVÂ

Ey hastalık vasıtasıyla hayrat (hayırlar-iyilikler) yapamamaktan şekvâ (şikayet) eden hasta! Şükret. Hayrâtın (iyiliklerin) en hâlisinin (safının) kapısını sana açan, hastalıktır. **Hastalık mütemadiyen hastaya ve lillâh için (Allah için) hastaya bakıcılara sevap kazandırmakla beraber, duanın makbuliyetine en mühim bir vesiledir.**

Evet, hastalara bakmak, ehl-i iman için mühim sevabı vardır. Hastaların keyfini-halini sormak, fakat hastayı sıkmamak şartıyla ziyaret etmek, sünnet-i seniyyedir (peygamberimizin yolu), keffâretü’z-zünub (günahlara kefarete) olur. Hadiste vardır ki, “**Hastaların duasını alınız; onların duası makbuldür (kabul edilmiştir).**” (*İbni Mâce*). Bahusus (özellikle) hasta, akrabadan olsa, hususan peder-baba ve valide-anne olsa, onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevaptır. Hastaların kalbini hoşnud etmek, teselli vermek, mühim bir sadaka hükmüne geçer. Bahtiyardır o evlât ki, peder ve validesinin hastalık zamanında, onların seriütteessür (çabuk kırılan) olan kalblerini memnun edip hayır dualarını alır.

Evet, hastalık zamanında, hastalık elemi (acı) hiçe indirecek gayet hoş ve ferahlı, etrafında tezahür eden (görünen) şefkatlerden ve acı ve merhametlerden gelen lezzetler var. Hastanın duasının makbuliyeti (kabullüğü) ehemmiyetli (önemli) bir meseledir. **Ben otuz kırk seneden beri, bendeki kulunç denilen bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki, hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani, dua kendi kendini kaldırmadığından, anladım ki, duanın neticesi uhrevîdir (ahirete aittir), kendisi de bir nevi (çeşit) ibadettir ve hastalıkla aczini anlayıp dergâh-ı İlâhiyeye (Allahın huzuruna) iltica eder (sığınır).** Onun için, otuz senedir şifa duasını ettiğim halde duam zâhirî (görüntü itibarıyla) kabul olmadığından, duayı terk etmek kalbime gelmedi. Zira **hastalık duanın vaktidir; şifa duanın neticesi değil.**

Hem dua istediğimiz tarzda kabul olmazsa, makbul (kabul) olmadı denilmez. Hâlık-Hakîm (Hüküm ve hikmet sahibi, yaratıcı Allah) daha iyi biliyor; menfaatimize hayırlı ne ise onu verir. Bazan dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için âhiretimize çevirir, öyle kabul eder.

Her ne ise, hastalık sırrıyla hulûsiyet (samimiyet) kazanan, hususan zaaf ve aczden ve tezellül (alçalma) ve ihtiyaçtan gelen bir dua, kabule çok yakındır. Hastalık böyle hâlis bir duanın medarıdır (sebebidir). Hem dindâr olan hasta, hem hastaya bakan mü’minler de bu duadan istifade etmelidirler.

ON SEKİZİNCİ DEVÂ

Ey şükürü bırakıp şekvâyâ (şikayete) giren hasta! Şekvâ bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayı (yok) olmamış ki şekvâ (şikayet) ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenâb-ı Hakkın (Büyük Allahın) hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şekvâ ediyorsun. Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki (derecelerdeki) sıhhatli olanlara bakıp şekvâ edemezsin. **Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan biçare-çaresiz hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin. Senin elin kırık ise, kesilmiş ellere bak. Bir gözün yoksa, iki gözü de olmayan âmâlara (körler) bak, Allah’a şükret.**

Evet, nimette kendinden yukarıya bakıp şekvâ etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Ve musibette (belada) herkesin hakkı, kendinden musibet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki, şükretsün. Bir insan hiçlikten vücuda (meydana) gelip, Müslüman olarak, çok zaman sıhhat ve âfiyet görüp yüksek bir derece-i nimet kazandığı halde, sû-i ihtiyarıyla (kötü seçimiyle) veya sû-i istimaliyle (kötü eylemiyle) elinden kaçırdığı veyahut eli yetişmediği için şekvâ-şikayet etmek, sabırsızlık göstermek, “Aman, ne yaptım böyle başıma geldi?” diye rububiyet-i İlâhiyeyi (ilahi terbiye) tenkit etmek (eleştirmek) gibi bir hâlet (hal), maddî hastalıktan daha musibetli-belalı, mânevî bir hastalıktır. Âkıl odur ki, “**O kimseler ki, başlarına bir musibet-bela geldiğinde ‘Biz Allah’ın kullarıyız; dönüşümüz de ancak Onadır’ derler.**” (Bakara, 2/156) sırrıyla teslim olup sabretsin, tâ o hastalık vazifesini bitirsin, gitsin.

ON DOKUZUNCU DEVÂ

Cemîl-i Zülcelâlin (Büyüklik sahibi ve çok güzel olan Allah) bütün isimleri, “**Esmâü’l-Hüsna - Allah’ın en güzel isimleri**” tabir-i Samedânisiyle (hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah’ın ifadesiyle) gösteriyor ki, güzeldirler. Mevcudat (varlıklar) içinde en lâtif, en güzel, en câmi (birleştiren) âyine-i Samediyet (Allahın hiçbir şeye muhtaç olmayayıp herşeyin ona muhtaç olduğunu gösteren ayna) de hayattır. Güzelin aynası güzeldir. Güzelin mehâsinlerini (güzelliklerini) gösteren ayna güzelleşir. O aynanın başına o güzelden ne gelse güzel olduğu gibi, o hayatın başına dahi ne gelse, hakikat noktasında güzeldir. Çünkü, güzel olan o Esmâü’l-Hüsna’nın güzel nakışlarını gösterir.

Hayat, daima sıhhat ve âfiyette yeknesak (tekdüze) gitse, nâkıs (noksan) bir ayna olur. Belki bir cihette adem ve yokluğu ve hiçliği ihsas edip (hissettirip) sıkıntı verir, hayatın kıymetini tenzil

eder (düşürür), ömrün lezzetini sıkıntıya kalb eder (dönüştürür). **Çabuk vaktimi geçireceğim diye, sıkıntıdan ya sefahete, ya eğlenceye atılır.** Hapis müddeti gibi, kıymettar ömrüne adâvet (düşmanlık) edip, çabuk öldürüp geçirmek istiyor.

Evet, gayet zengin ve işsiz, istirahat döseğinde herşeyi mükemmel bir efendiden sor, “Ne haldesin?” Elbette, “**Aman vakit geçmiyor;** gel bir şey beş oynayalım. Veyahut vakti geçirmek için bir eğlence bulalım” gibi müteallimâne (elem-acı duyarcasına) sözleri ondan işiteceksin. Veyahut tül-i emelden (uzun emelden) gelen, “Bu şeyim eksik; keşke şu işi yapsaydım” gibi şekvâları (şikayetleri) işiteceksin.

Sen bir musibetzedeye veya işçi ve meşakkatli bir halde olan bir fakirden sor, “Ne haldesin?” Aklı başında ise diyecek ki: “**Şükürler olsun Rabbime, iyiyim, çalışıyorum. Keşke çabuk güneş gitmeseydi, bu işi de bitirseydin.** Vakıt çabuk geçiyor, ömür durmuyor, gidiyor. Vakıa (her ne kadar) zahmet çekiyorum; fakat bu da geçer. Herşey böyle çabuk geçiyor” diye, mânen ömür ne kadar kıymettar olduğunu, geçmesindeki teessüfle (üzüntüyle) bildiriyor. Demek, **meşakkat ve çalışmakla, ömrün lezzetini ve hayatın kıymetini anlıyor.** İstirahat ve sıhhat ise, ömrü acılaştırıyor ki, geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki, musibetlerin, şerlerin (kötülüklerin), hattâ günahların aslı ve mayası ademdir (yokluktur). Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak (monoton) istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf (durgunluk) gibi hâletler (haller), ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki, ademdeki karanlığı ihsas edip (hissettirip) sıkıntı veriyor. Hareket ve tahavvül (dönüşüm) ise, vücuttur (varlıktır), vücudu ihsas eder (varlığı hissettirir) . Vücut (varlık) ise hâlis hayırdır, nurdur.

Madem hakikat budur; sendeki hastalık, kıymettar hayatı sâfileştirmek, kuvvetleştirmek, terakki ettirmek (yükseltmek) ve vücudundaki sair cihazat-ı insaniyeyi o (diğer insani organları) hastalıklı uzvun etrafına muavenettarane (yardım edercesine) müteveccih etmek (yönelmek) ve Sâni-i Hakîmin (Hikmetle Yaratanın) ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi çok vazifeler için, **o hastalık senin vücuduna misafir olarak gönderilmiştir. İnşallah çabuk vazifesini bitirir, gider.** Ve âfiyete der ki: “Sen gel, benim yerimde daimî kal, vazifeni gör. Bu hane-mekan senindir, âfiyetle kal.”

YİRMİNCİ DEVÂ

Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır. Bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmîdir (sanal). Hakikî kısmı ise, Şâfi-i Hakîm-i Zülcelâl (Büyüklüğüne yakışır tarzda, belli faydalar ve gayeleri gözeterek hastalıkları iyileştiren), küre-i arz (yeryüzü) olan eczahane-i kübrâsında (büyük eczahane), her derde bir devâ-çare istif etmiş (biriktirmiş). O devâlar ise dertleri isterler. **Her derde bir derman halk etmiştir (yaratmıştır). Tedavi için ilâçları almak, istimal etmek (kullanmak) meşrudur; fakat tesiri ve şifayı Cenâb-ı Haktan bilmek gerektir. Derdi O verdiği gibi, şifayı da O veriyor.**

Ekser (çok) hastalıklar sû-i istimâlâtan (kötü kullanımlar), perhizsizlikten ve israftan ve hatıfattan (hatalardan) ve sefahetten (uygunsuz eğlence) ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim (dindar doktor), elbette meşru (uygun) bir dairede (durumda) nasihat eder ve vesâyâda (tavsiyelerde) bulunur. Sû-i istimâlâtan, israfattan (israflardan) men eder (yasak koyar), teselli verir. Hasta o vesâyâ (tavsiyeler) ve o teselliye itimad edip (güvenip) hastalığı hafifleşir; sıkıntı yerinden bir ferahlık verir.

Amma vehmî (kuruntuyla ilgili) hastalık kısmı ise, onun en müessir (tesirli) ilâcı, ehemmiyet (önem) vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasıl ki arılara iliştiğçe insanın başına üşüşürler; aldırılmazsan dağılır.

Bu vehmî hastalık çok devam etse, hakikate inkılâp eder (dönüşür). Vehham (aşırı vehimli) ve asabî insanlarda fena bir hastalıktır; habbeyi (taneyi) kubbe yapar, kuvve-i mânevîyesi (psikolojisi) kırılır. Hususan merhametsiz yarım hekimlere veyahut insafsız doktorlara rast gelse, evhamımı daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider; yoksa ya akılı gider veya sıhhati gider.

YİRMİ BİRİNCİ DEVÂ

Ey hasta kardeş! Senin hastalığında maddî elem var. Fakat o maddî elemnin tesirini izale edecek (yok edecek) ehemmiyetli bir mânevî lezzet seni ihata ediyor (kuşatıyor) . Çünkü, **peder ve validen ve akrabân varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli o şefkatleri senin etrafında yeniden uyanıp,** çocukluk zamanında gördüğün o şirin nazarları (bakışları) yine görmeye beraber; çok gizli, perdeli kalan etrafındaki dostluklar, hastalığın cazibesıyla yine sana karşı muhabbettarane (sevgiyle) baktıklarından, elbette onlara karşı senin bu maddî elemnin pek ucuz düşer. Hem sen müftehîrâne (övünerek) hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmasına çalıştığın zatlar, hastalığın hükmüyle sana merhametkârâne hizmetkârlık ettiklerinden, efendilerine efendi oldun. Hem insanlardaki rikkat-i cinsiyeyi (insanın kendi cinsinden olana acıması) ve şefkat-i nev’iyeyi (aynı cinsten olanlara duyulan

şefkat) kendine celb ettiğinden (çektüğinden), hiçten, çok yardımcı ahbab ve şefkatli dost buldun. Hem çok meşakkatli hizmetlerden paydos emrini yine hastalıktan aldın, istirahat ediyorsun. Ebette senin cüz'î (küçük) elemin, bu mânevî lezzetlere karşı seni şekvâya (şikayete) değil, teşekkürle sevk etmelidir.

YİRMİ İKİNCİ DEVÂ

Ey nüzul (felç) gibi ağır hastalıklara müptelâ olan kardeş! Evvelâ sana müjde ediyorum ki, **mü'min için nüzul (felç) mübarek sayılıyor**. Bunu çoktan ehl-i velâyetten (Allah dostlarından) işitiyordum, sırrını bilmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geliyor ki:

Ehlullah (allah dostları), Cenâb-ı Hakka vasıl olmak (ulaşmak) ve **dünyanın azîm (büyük) mânevî tehlikelerinden kurtulmak ve saadet-i ebediyeyi (sonsuz mutluluğu) temin etmek için**, iki esası ihtiyaren (seçip) takip etmişler.

Birisi: Rabita-i mevttir (Ölümü düşünmek). Yani, dünya fâni olduğu gibi, kendisi de içinde vazifedar fâni bir misafir olduğunu düşünmekle, hayat-ı ebedîsine o suretle çalışmışlar.

İkincisi: Nefs-i emmârenin (kötülüğü emreden nefis) ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, çilelerle, riyazetlerle (nefis terbiye metodlarıyla) nefis-i emmârenin (kötülüğü emreden nefis) öldürülmesine çalışmışlar.

Sizler, **ey yarı vücudunun sıhhatini kaybeden kardeş!** Sen ihtiyarsız, kısa ve kolay ve sebeb-i saadet olan iki esas sana verilmiş ki, daima **senin vücudunun vaziyeti, dünyanın zevâlini (yok olmasını) ve insanın fâni olduğunu ihtar ediyor. Daha dünya seni boğamıyor, gaflet senin gözünü kapayamıyor**. Ve yarım insan vaziyetinde bir zâta, nefis-i emmâre, elbette hevesât-ı rezile (rezil istekler) ile ve nefsânî müştehiyatla (nefsi arzularla) onu aldatamaz; çabuk o nefsin belâsından kurtulur.

İşte, mü'min sırr-ı imanla ve teslimiyet ve tevekkülle, o ağır nüzul gibi hastalıktan, az bir zamanda, ehl-i velâyetin çileleri gibi istifade edebilir. O vakit o ağır hastalık çok ucuz düşer.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ DEVÂ

Ey kimsesiz, garip, biçare hasta! **Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet**, sana karşı en katı kalbleri rikkate (inceliğe) getirirse ve nazar-ı şefkati celb ederse, (şefkat bakışını getirirde) acaba Kur'ân'ın bütün sûrelerinin başlarında kendini "**Rahmânü'r-Rahîm**" sıfatıyla bize takdim eden (sunan) ve bir lem'a-i şefkatiyle (şefkat parıltısıyla) umum (bütün) yavrulara karşı umum valideleri (anneleri), o harika şefkatiyle terbiye ettiren ve her baharda bir cilve-i rahmetiyle zemin yüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî bir hayattaki Cennet, bütün mehâsiniyle (güzellikleriyle) bir cilve-i rahmeti (merhamet görüntüsü) olan senin Hâlık-ı Rahîmine imanla intisabın (bağlanman) ve Onu tanıyıp hastalığın lisan-ı acziyle (acizlik diliyle) niyazın, elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, herşeye bedel Onun nazar-ı rahmetini sana celb eder (yöneltir).

Madem O var, sana bakar; sana herşey var. **Asıl gurbette, kimsesizlikte kalan odur ki, iman ve teslimiyetle Ona intisap etmesin (bağlanmasın)** veya intisabına ehemmiyet vermesin.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ DEVÂ

Ey mâsum hasta çocuklara ve mâsum çocuklar hükmünde olan ihtiyarlara hizmet eden **hasta bakıcılar!** Sizin önünüzde mühim (önemli) bir ticaret-i uhreviye (ahiret ticareti) var. Şevk ve gayretle o ticareti kazanınız.

Mâsum çocukların hastalıklarını, o nazik vücutlarına bir idman (spor), bir riyazet (çile) ve ileride dünyanın dağdağalarına (sıkıntılılarına) mukavemet verdirmek (karşı koydurmak) için bir şırınga-aşısı ve bir terbiye-i Rabbâniye (Allah terbiyesi) gibi, çocuğun hayat-ı dünyeviyesine (dünya hayatına) ait çok hikmetlerle beraber ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffî-i hayatına medar olacak (ruhi hayatının saf hale gelmesine sebep olacak) büyüklerdeki keffâretü'z-zünub (günahlara karşılık) yerine, mânevî ve ileride veyahut âhirette terakkiyât-ı mânevîyesine medar (manevi yükselişlere sebep) şırıngalar (aşılar) nev'indeki hastalıklardan gelen sevap, peder ve validelerinin (anne ve babalarının) defter-i a'mâlîne (amel defterine), bilhassa **sırr-ı şefkatle çocuğun sıhhatini kendi sıhhatine tercih eden validesinin** (annesinin) sahife-i hasenâtına (iyilikler defterine) girdiği, ehl-i hakikatçe sabittir.

İhtiyarlara bakmak ise, hem azîm (büyük) sevap almakla beraber, o ihtiyarların -ve bilhassa peder ve valide ise- dualarını almak ve kalblerini hoşnut etmek ve vefâkârâne hizmet etmek, hem bu dünyadaki saadete, hem âhiretin saadetine medar (sebebi) olduğu, rivâyât-ı sahiha (peygamberden gelen doğru hadisler) ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile (tarihi olaylarla) sabittir. **İhtiyar peder ve validesine tam itaat eden bahtiyar bir veled (çocuk), evlâdından aynı vaziyeti gördüğü gibi;** bedbaht bir veled, eğer ebeveynini (anne-babasını) rencide etse, azâb-ı uhrevîden (ahiret azabından) başka, dünyada çok felâketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla (olaylarla) sabittir.

YİRMİ BEŞİNCİ DEVÂ

Ey hasta kardeşler! Siz gayet nâfi (faydalı) ve her derde devâ ve hakikî lezzetli kudsî (kutsal) bir tiryak (ilaç) isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz (geliştiriniz). Yani, tevbe ve istiğfar (af dileme) ile ve namaz ve ubudiyetle (kullukla), o tiryak-ı kudsî (kutsal ilaç) olan iman ve imandan gelen ilâcî istimal ediniz (kullanınız).

Evet, dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden, güya, adeta **ehl-i gafletin dünya gibi büyük, hasta, mânevî bir vücudu vardır**. İman ise, o dünya gibi zeval ve firak (yok olma ve ayrılma) darbelerine, yara ve bere içinde olan o mânevî vücuduna birden şifa verip, yaralardan kurtarıp hakikî şifa verdiğini pek çok risalelerde kat'î ispat etmişiz. Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum.

İman ilâcî ise, ferâizi (farzları) mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösteriyor. Gaflet ve sefahet ve hevesât-ı nefsâniye (nefsani arzular) ve lehviyât-ı gayr-ı meşrua (meşru olmayan oyunlar), o tiryakın (ilacın) tesirini men eder (engeller). **Hastalık madem gafleti kaldırıyor, iştahı kesiyor, gayr-ı meşru (uygun olmayan) keyiflere gitmeye mâni (engel) oluyor; ondan istifade ediniz**. Hakikî imanın kudsî (kutsal) ilâçlarından ve nurlarından, tevbe ve istiğfarla (af dilemekle), dua ve niyazla istimal ediniz (kullanınız).

Cenâb-ı Hak (Yüce allah) sizlere şifa versin, hastalıklarınızı keffâretü'z-zünub (Günahlarınıza keffaret) yapsın. Âmin, âmin, âmin. (<http://www.davetci.com>)

***

o **Ağıt, Gözyaşı, Zaman ve İnsan (İdris Cevahir)**

Ağıtlar...
Ah kör olası ağıtlar...
Renksiz, dilsiz ve sessiz ağıtlar.
Ah ağıtlar...
Mazlumun duası olan ağıtlar...

Bir yerde kimin mazlum olduğunu anlamak için yakılan ağıtların diline bakın... Hangi dilde yakılırsa ağıtlar bilin ki orada mazlum olan onlardır. Zira **ağıt gönülden yakılır**, gönle yakılır, gönül yalan bilmez, dil yalan der ancak gönülde yalana yer yoktur.

Ağıtlar acının coğrafyasında yakılır... Acının dilidir ağıtlar...

İnsanın en saf hali, insanın insanlığa yaklaştığı en önemli andır gönlün taşması... Gönül bazen sevdaya taşar bazen hüzne taşar. Gönül bazen taşamaz acı içinde kalır insanın... Sevdaya taşan gönülden muhabbet sadır olur. **Hüzne taşan gönülden türküler yükselir**. Ve Ağıtlar feryadın adı taşamayan gönüllerin dile gelmiş halidir... **Ağıtlar çaresizliğin ve ezilmiş insanın gönül feryadıdır**.

Nice dillerde nice ağıtlar yakıldı bu topraklarda... Ölümlere, tükenişlere, acılara, mazlum bakışlara, sevdalara ağıtlar yakıldı bu topraklarda... Oysa acının dili yoktur. Acının rengi hiç yoktur. Nice dillerde aynı acı yankılandı aynı feryat yankılandı... Aynı hasret dile gelip ağıtlarla ağlaştı...

Gözyaşı...
Damlalar damlaları kovalar, ırmakların kaynağı olan gözyaşı...
Ah gözyaşı...
Ne kadar da saf ve temiz, ne kadar acı ve gerçek...

Ağlar insan. Ağlamak en güzelde insana yakışır. **Öz ağlamadan göz ağlamaz**. Özü ağlayan ise pas tutmaz. İnsan kalbini bir kere gözyaşı ile yıkadı ise artık o insandan kötülük sadır olmaz. **Gözyaşı cehennemi söndürür der erenler**... O yüzden mazluma kızılmaz, boyun uzatana kılıç vurulmaz. Gözyaşı şişeleri en değerli hazineleridir bu coğrafyanın. Bir millet düşünün ki gözyaşını saklayacak kadar gözyaşı dökmüş, hamuru sadakatle gözyaşı ile yoğrulmuş.

Gözyaşı... Bakmayın gözden süzülür gözyaşı, esasında o ruhun dilidir. O yüzden gözyaşının kokusu yoktur. **Maddidir ancak ruhanidir** rengi yoktur. Gözü yaşaran kişinin gönlü engin ve geniştir. Kalpten ağlar insan kalbine doğru... Gözyaşı döker inciler misali hayat verir cana hayat verir canana...

Zaman
Sahte zaman...
Kandırır insanı avutur her an.
Ve zaman.
Sahte zaman.

Ağıtları susturur... Gözyaşını durdurur...

Nice acı yenik düştü zamana... Nice sadıklar kurban oldular zaman karşısında... Olmaz, unutulmaz denilen nice feryat nice figan zamana karşı varlığını koruyamadı. Zaman bir bir unutturdu kederleri, bir bir sildirdi acıları ve özlemleri... Ey zaman ne kadar da sahtesin...

Ve İnsan

Acizliğin vücuda gelmiş hali insan...

Ve insan...

Milyonlarca yıldır kovulmanın sancısı...

İnsan ayna insan mana.

İnsan yoklu insan ayrılık...

Ey insan ne kadar da zayıfsın... Ne kadar da naif... Acıları dahi koruyamadan var olmanın derdindesin... Oysa **acılarınla var olacaksın**. Ağıtlar yaktıkça tazelenecek ruhun, gözyaşların sulayacak toprağı... Yine unuttun acılarını, yine unuttun mazlumluğunu, yine unuttun sancılarını... Ey insan ne kadar yokluksun...

***

- “Türk edebiyatının en büyük, en içli, en samimî, en derin, en lirik şâiri **Fuzûlî**”den:

Men kimem bir bî-kes ü bî-çâre vü bî-hân-u-mân Tâli'üm âşüfte ikbâlüm nigûn bahtum yaman	Ben kimim? Kimsesiz, çaresiz, evsiz barsız (bir kimseyim) Talihim perişan; ikbalim tepetaklak olmuş, tersine dönmüş; bahtum yaman (kötü).
Tîr-i âhum bî-hatâ te'sîr-i nâlem bî-gümân Muttasil gam-hâne-i sînemde yüz gam mîhmân	Ahımın oku hatasız; inilimin etkisi şüphe götürmeyecek kadar kesin, Sînemde gam evinde yüz(lerce) gam sürekli olarak konuktur.
Handa bir gam itse menden istesünler men zamân Yoh mana kayd-i belâ vü dâm-ı mihnetten emân	Nerede bir gam yitirse, kaybolursa, ben kefilim (benden sorsunlar, çünkü bütün gamlar bana gelir) Bana belâ kaydından (bağından, zincirinden) ve mihnet tuzağından aman yok. (Belâ ve mihnet bana göz açtırmaz).
Çıhdı can gönlümde endûh u gam ü mihnet hemân Ey menüm cânım sen ü gönlüm senünle şâd-mân	Can çıktı (yok); gönlümde ancak sıkıntı, tasa, gam ve mihnet (var) Ey benim canım! Sen ve gönlüm ancak seninle sevinçlidir.
Sensüz olman ayru mihnetden belâdan bir zemân El-emân hicran belâ vü mihnetinden el-emân	Sensiz (iken), mihnetten, belâdan (hiç) bir zaman ayrı olmam, kurtulmam; Elamân, senin ayrılığından, belâdan ve mihnetinden elamân!

÷

Gönlümün mülkin cefâ seyl-âbı vîrân eyledi Bahtımın hâlin hücum-ı gam perîşân eyledi Bağrumı endîşe-i devr-i felek kan eyledi Rahm kıl devletli sultânım mürüvvet çağıdır	Cefa seli gönlümün ülkesini viran eyledi, Gam hücumu bahtımın halini perişan eyledi, Feleğin işlerinin tasası bağrumı kan eyledi, Merhamet et devletli sultanım, (zira) mürüvvet çağıdır.
--	---

÷

Perîşân-hâlün oldum sormadun hâl-i perîşânım Gamundan derde düştüm kılmadun tedbîr-i dermânım	Senin yüzünden acınacak bir insan oldum; (sen ise) perişan halimi sormadın, Senin gamından derde düştüm; derdime derman bulma yoluna gitmedin,
--	---

Ne dersin rûzgârım beyle mi geçsün güzel hânım Gözüm cânım efendim sevdüğüm devletlu sultânım	Zamanım (hep) böyle mi geçsin? Ne dersin güzel hân'ım? Gözüm, canım, efendim, sevdiğim, devletli sultanım!
---	---

÷

Beni candan usandurdu cefâdan yâr usanmaz mı Felekler yandı âhumdan murâdum şem'i yanmaz mı	Sevgili beni canımdan usandırdı, acaba kendisi cefâ etmekten usanmaz mı? Âhumdan (çıkan ateşle) gökler tutuştu, yandı; muradımın mumu hâlâ yanmaz mı? (Ben hâlâ murâdıma kavuşamayacak mıyım?)
--	--

Kamu bîmârına cânan devâ-yı derd ider ihsân Niçün kılmaz bana derman beni bîmâr sanmaz mı	Sevgili bütün hastalarına (âşıklarına) dertlerinin devâsını bağışlar; Niçin benim derdime derman olmuyor, yoksa beni hasta (âşık) sanmıyor mu?
--	---

÷

Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcumdan tabîb Kılma derman kim helâküm zehri dermânundadır	Ey tabip! Ben aşk derdinden hoşnudum. Bana ilâç vermekten vazgeç, Derdime derman bulma; zira, beni öldürecek zehir senin ilâcındadır.
---	--

÷

Dost bî-pervâ felek bî-rahm devrân bî-sükûn Derd çoh hem-derd yoh düşman kavî tâli' zebûn	Dost pervâsız, felek merhametsiz, devrân sükûnsuz; Dert çok, dert ortağı yok, düşman zorlu, tâlih âciz, bitkin.
--	--

÷

Benüm tek hiç kim zâr ü perîşân olmasun yâ Rab Esîr-i derd-i ışk dâğ-i hicrân olmasun yâ Rab	Hiç kimse benim gibi ağlayıp inlemesin ve perişân olmasın ey Rabbim! (Hiç kimse benim gibi) aşk derdinin ve ayrılık dağının (ayrılığın ateşle açılmış yara acısına benzeyen acısının) tutsağı olmasın ey Rabbim!
---	--

Çıharmak itseler tenden çeküb peykânın ol servün Çıhan olsun dil-i mecrûh peykân olmasun yâ Rab	O servinin (servi boylu güzelin) okunu tenimden çekip çıkarmak istediklerinde, Çıkan yaralı gönlüm olsun (fakat o) ok olmasın ey Rabbim!
--	---

Cefâ vü cevri ile mu'tâdem anlarsız n'olur hâlüm Cefâsına had ü cevriine pâyân olmasun yâ Rab	Cefaya ve çevre alışığım; onlar olmadan benim hâlüm ne olur? (Bu yüzden sevgilinin) cefasına sınır ve cevriine son olmasın ey Rabbim!
--	--

Dimen kim adli yoh yâ zulmi çoh her hâl ile olsa Gönül tahtına andan gayrı sultân olmasun yâ Rab	Adâleti yok, zulmü çok, demeyin. Nasıl davranırsa davransın, her ne şekilde olursa olsun, Gönül tahtına (oturacak ve hükmedecek) ondan başka (bir) sultan olmasın ey Rabbim!
---	--

÷

Bende Mecnun'dan füzûn âşıklık isti'dâdı var Âşık-ı sâdik benim Mecnûn'un ancak adı var	Bende, Mecnûn'dan daha fazla âşıklık istidadı var. Sadık (gerçek) âşık benim, Mecnûn'un adı çıkılmış, sadece dillerde adı var.
--	--

Ehl-i temkînem beni benzetme ey gül bülbüle Derde yoh sabrı anun her lâhza bin feryâdı var	Ey gül! Ben temkîn ehliyim (vakarlı, ağırbaşlı, huzûr ve sükûna kavuşmuş kimseyim); beni bülbüle benzetme. Bülbülün derde sabrı olmadığından her ân bin feryâdı vardır.
---	--

Tîr-i gamzen atma kim bağrum deler kanum töker Akd-i zülfün açma kim âşüfte-hâl eyler beni	Gamzenin oklarını bana atma. Çünkü; o oklar bağrımı delip, kanımı döker. Zülfünün düğümünü (örgüsünü) açma. Çünkü, o dağınık zülf, beni de kendisi gibi perişan halli eder.
Ey Fuzûlî kılma zam terk-i tarîk-i aşk kim Bu fazilet dâhil-i ehl-i kemâl eyler beni	Ey Fuzûlî! Aşk yolunu terk etmem, bırakmam. Çünkü; Beni, bu fazilet kemâl sahipleri (olgun kişiler) arasına katar.

***

- o **Yine dertlerim depreşti** (*Bahattin Karakoç*)

Yine od düştü gönlüme Yine dertlerim depreşti Ak azığim gitti güme Yine dertlerim depreşti >	Yalınayak kuma bastım Gözlerimi göğe astım Sitem etmek değil kastım Yine dertlerim depreşti >	Var mı benim gibi garip Ayrılık boynumda bir ip Gönülde nabız yok tabip Yine dertlerim depreşti
Ham meyveydim aşkla yettim Çağrılan hak yola gittim Yâri uzaktan seyrettim Yine dertlerim depreşti	İnsan ömrü üç kulaçtır İnsan ömür boyu açtır Bu ilâç nasıl ilâçtır Yine dertlerim depreşti	Yine duman çöktü başa Zılgıt çektim dağa taşta Karakoç konuşmaz boşa Yine dertlerim depreşti

- o **Ve bu andaç şiir kaldı** (*Bahattin Karakoç*)

Benim ışıklı küremde ne mavi ne de al kaldı Boşaldı bütün kovanlar, ne arı ne de bal kaldı >	Fırtınanın şiddetin anlatacak her söz eksik Savruldu bütün yapraklar, ne sağlam kök ne dal kaldı
Bağ viran, bağban çâresiz, çit çekmenin yararı ne, Kader dağ koydu omuza, yürüyecek ne hâl kaldı?	Bel ince, bilekler ak gül, gözlerse yağmur ormanı Ne o ince belde kuşak, ne de omuzda şal kaldı
Kuşu boyunlu sevgilim, akşam sedef, sabah köpük Gökte ayla bütünleşmiş, ne hasret ne visâl kaldı	Tanklarla ezdi içimi, ahımı duymadan geçti Ne onda insaftan eser, ne bende bir mecâl kaldı
Kurtulunca her kesretten, tat aldım aşktan, hasretten Bendeki ben'i buldum ben, ne Merih ne Zuhâl kaldı	Unuttum kuruyu yaşı, dağıttım doluyu boşu Neyleyim toprağı taşı, gönlümde zü'l-celâl kaldı

- o Erzurumlu İbrahim Hakkı:
“**Hak şerleri hayreyler**
Zannetme ki gayreyler
Ârif onu seyreyler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler”

- o Öbür Yûnus (Âşık Yûnus):

Dertlü ne ağlayup gezersin burda Ağladursa Mevlâm yine güldürür Nice dertlü kondı göçti burada Ağladursa Mevlâm yine güldürür	Dâim Hakk'a cemalüni dike-dur Zikr ile Mevlâyı dilden ana-dur Kahrı kime ise lutfi anadur Ağladursa Mevlâm yine güldürür
--	---

- o Fatih Sultan Mehmed:

Zülfünün zencîrine bend eyledün şâhum beni Kullugundan kılmasun âzâd Allâhum beni >	Cevr-i dilber ta'n-ı düşmen sûz-ı fûrkat za'f-ı dil Dürlü dürlü derd için yaratmış Allâhum beni
Yakmağa vü yıkmağa hep cümle el bir itdiler Sûz-ı sîne eşk-i dide âteş-i âhum beni	

○ Ruhî:

Virdik dil ü cân ile rızâ hükm-i kazâya Gam çekmeziz uğrarsak eğer derd ü belâya	Kazanın hükmüne can ve gönülden boyun eğdik, (Bu yüzden) Derde v belâyâ uğrarsak gam yemeyiz.
Koyduk vatani gurbete bu fikr ile çıkdık Kim renc-i sefer bâis olur izz ü alâyâ	Yolculuk sıkıntısı yükselme ve itibara yol açar düşüncesiyle, Sılayı bırakıp, gurbete çıktık.
Devreylemedik yer komadık bir nice yıldır Uyduk dil-i divâneye dil uydu hevâyâ	Yıllardır dolaşmadık yer bırakmadık, (Biz) deli gönüle uyduk, gönül de arzularına uydu

○ **Lafza-i Celal Zikri** (Arif Nihat Asya)

Gider felaket, gelir saadet Seninle izzet seninle nusret Nasir'im Allah, Nasir'im Allah; Şehikim Allah, zefirim Allah! >	Bugün içim dar, şikayetlerim var Duyar makamın, sağırsa kulaklar Habir'im Allah, Habir'im Allah; Şehikim Allah, zefirim Allah!
Kalem, kudüm, ney... elimde herşey Düşünce acze, derim meded ey Kadir'im Allah, Kadir'im Allah Şehikim Allah, şehikim Allah	Teveccühündür ümidim, arzum Teveccühünden kalınca mahrum Hakirim Allah, hakirim Allah Şehikim Allah, şehikim Allah!

(Lafza'î celal= Allah ismi; İzzet= Değer, yücelik; Nusret= Allah'ın yardımı; Nasir= Yardımcı; Şehik= Nefes alma; Zefir= Nefes verme; Habir= Haber alan, herşeyden haberi olan)

“ALLAH ALLAH ismi şerifine devam et. Allah lafzı şerifinin faydası hiçbir zikirde yoktur. Başından elifi kaldırırsan LİLLAH kalır. Yine Esmâ-i Hüsnâ'dandır. Birinci lam'ı kaldırırsan LEHÜ olur. O da Esmâ-i Hüsnâ'dandır. İkinci lam'ı kaldırırsan HU kalır ki o da Esmâ-i Hüsnâ'dandır. Başka kelimelerde bu yoktur. (Muhyiddin İbnü'l Arabî)
Nefes alıp verirken “HU” diyerek Yaratan Rabbinizi zikreden her canlı, nefesi kalmayınca yani zikir son bulunca ceset ve leş haline gelir.

○ Tatyos Efendi, Uşşak makamında bestelediği;

“Gam-zedeyim deva bulmam
Garibim bir yuva kurmam
Kaderimdir hep çektiren
İnlerim hiç reha bulmam.” (Reha: Bolluk, zenginlik, kurtuluş)

şarkısında olduğu gibi 'yuva kuramadan, reha bulamadan ve garip bir insan olarak' hayata gözlerini yummuştur.

Gamzedeyi, gamze deler:
“Siyah ebruların duruben çatma
Gamzen oklarını âşıkâ atma
Sana gönül verdim beni ağlatma
Benim gözüm nuru gönlüm sürûru”

ve sevgilinin gamze oklarıyla perişan âşıkı “gam zedeler.” Böyle bir âşık deva bulmak ister mi? Fuzûlî'nin dediği gibi:

“Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcumdan tabîb
Kılma derman kim helâküm zehri dermânundadır.”